

5HD404

Koncepce a počátky realizace ekonomické, sociální a politické transformace (1989-1992)

Scénář ekonomické reformy 1990

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Pramen: Scénář ekonomické reformy Hospodářské noviny, 4. září 1990, s. I-VII.

Federální shromáždění projednalo ve dnech 3., 10. a 11. července 1990 na společné schůzi SL a SN programové prohlášení vlády České a Slovenské Federativní Republiky a požádalo vládu ČSFR, aby do 1. září 1990 zpracovala a FS předložila scénář ekonomické reformy v podmínkách federace.

Ekonomická reforma je změnou ekonomických institucí a vztahů mezi nimi. Jejím cílem je přechod od centrálně plánované k tržní ekonomice. Na rozdíl od předcházejících reformních pokusů nejde o zdokonalení ekonomického systému, ale o jeho principiální změnu.

Rizika této reformy (transformace) spočívají právě v její hloubce a radikálnosti. Její realizace musí proběhnout u vědomí nebezpečí růstu inflace a nezaměstnanosti. Zkušenosti reformujících se východoevropských ekonomik ukazují, že stejným nebezpečím je i narušení integrity ekonomiky a její existující výkonnosti. Obdobným nebezpečím je i růst vnější zadluženosti.

Ještě větší rizika jsou však spojena s rozhodnutím reformu odkládat nebo ji realizovat pouze částečně. Čím rychleji a radikálněji budou reformní kroky realizovány, tím menší budou celkové společenské náklady, které transformační proces vyvolá. Odkládání

reformy a její dělení do postupných dílčích opatření zvyšuje zejména tato nebezpečí:

- Na všech úrovních se soustřeďuje odpor byrokratického aparátu, který získá čas pro vytváření a upevňování staronových struktur.
- Vůči vyspělému světu je demonstrována nerozhodnost či dokonce snaha vytvořit prostor pro tzv. třetí cestu ekonomického vývoje.
- Převládající instituce nedokáží reagovat na rychle se měnící vnější ekonomické vztahy.
- Rychleji než reformní opatření rostou sociální tlaky nově organizovaných skupin obyvatelstva usilujících o zvýšení podílu na

rozdělování vytvořeného produktu.

Proto je mimořádně důležité zdůrazňovat, že naším cílem je tržní ekonomika s jejími klady a zápory a že tohoto cíle chceme dosáhnout co nejrychleji. Program ekonomické transformace sestává z komplexu opatření, jehož jádrem jsou cenová liberalizace, liberalizace dovozu a vnitřní směnitelnost, podpora růstu soukromého sektoru, makroekonomická antiinflační politika, politika sociálních garancí či sociální ochrany a politika péče o životní prostředí.

Reformní projekt člení hlavní reformní opatření do dvou základních částí: za prvé je to tvorba makroekonomického rámce,

Za druhé jsou to mikroekonomická reformní opatření.

Součástí makroekonomického rámce je především stabilizační finanční rozpočtová a měnová politika. Do tohoto rámce patří nový daňový systém a rozpočtová politika, soubor opatření sociální politiky a nové pojetí vnějších ekonomických vztahů jako integrální součásti hospodářské politiky státu stejně jako jednotlivých hospodářských subjektů. Znamená to zároveň přechod od dosavadního pasivního pojetí zahraničního obchodu k aktivní úloze vnějších ekonomických vztahů jako bezprostředního optimalizačního a stimulačního faktoru růstu ekonomiky a žádoucího vývoje její struktury. V souvislosti

s přechodem k tržnímu mechanismu to znamená žádoucí rychlou liberalizaci, demonopolizaci a diversifikaci forem výkonu vnějších ekonomických vztahů.

Mikroekonomické reformní kroky se dotýkají především liberalizace cen a podpory růstu soukromého sektoru. Spolu s liberalizací cen (odstraněním administrativní tvorby cen) jsou řešeny i otázky liberalizace dovozu („vnitřní směnitelnost“ naší měny).

Podíl soukromého sektoru na naší ekonomice bude růst jednak pomocí nástrojů usnadňujících vznik nových soukromopodnikatelských subjektů (zejména v oblasti malého a středního podnikání), jednak prostřednictvím transformace státního vlastnictví výrobních prostředků do

soukromého vlastnictví (privatizace).

Realizace ekonomické reformy vytvoří nové ekonomické, sociální a politické prostředí, v němž budou vznikat nové zájmy a cíle jednotlivých složek ekonomiky a společnosti a vynoří se nové typy problémů. Tyto je třeba předvídat a vytvořit pro další pokračování reformy a pro nesnadné rozhodování vládních i dalších subjektů v nových situacích určitou základní strategickou orientaci. Z toho vyplývá nezbytnost na základě hodnocení nových podmínek, zájmů, rizik a příležitostí formovat celkovou strategii, která bude sladovat rozvojové záměry rozličných skupin společnosti a nabízet jim odpovídající postupy.

Některá opatření týkající se naší ekonomické reformy již byla přijata. Byl vypracován nový státní rozpočet, který má silně antiinflační a transformační funkci; byly přijaty velice významné zákony o soukromém podnikání, o akciových společnostech a o státním podniků. Byla provedena cenová náprava v oblasti potravin.

O představě dalšího postupu reformy jsou Federální shromáždění i veřejnost informovány harmonogramem, který vláda předložila spolu se svým programovým prohlášením. Do reformy vstupujeme za stále obtížnějších vnějších i vnitřních podmínek (viz příloha 1). Proto každý z reformních kroků bude před definitivním rozhodnutím ve vládě posuzován z hlediska aktuálního vývoje a existujících rizik.

Vláda počítá se zapojením reprezentantů podnikové sféry, teoretické fronty i zástupců pracujících a vytvořila k tomuto projednávání jednotlivých

reformních opatření i patřičný institucionální prostor. Scénář reformy je tudíž nutno chápat jako rozhodnutí o cestě (byť někdy s alternativním řešením) reformy, a nikoli jako rozhodnutí o konkrétním řešení každého jednotlivého reformního kroku. Složitost vývoje zejména vnějšího prostředí, v němž se realizace dále uvedených záměrů bude odehrávat, nutně vytváří jejich pravděpodobnostní charakter a potenciální možnost nutných úprav. Tyto úpravy ovšem nesmějí potlačit základní směr, obsah a časovou souslednost scénáře.

Konečně je nezbytné upozornit na problém optimální centralizace a jednotnosti základní rozhodnutí přijímaných v souvislosti s reformou v rámci federativního státu. Ve smyslu svého prohlášení usiluje vláda o takový charakter ekonomiky, který je založen na

jednotném trhu výrobků, práce i peněz v rámci dnešních hranic ČSFR. Považujeme navíc za nutné, aby naše reforma neprobíhala izolovaně od evropského dění, a proto její kontury a legislativní zabezpečení bude sledovat cíle stále širšího zapojení do vyšších integračních uskupení, zejména v rámci Evropských společenství.

1. Makroekonomický rámec ekonomické reformy

1.1 Stabilizační politika

1.2 Daňová reforma

1.3 Rozpočtová pravidla

z. č. 129/1989 Sb., o rozpočtové soustavě ČSFR

z. č. 130/1989 Sb., o SBČS

z. č. 158/1989 Sb., o bankách a spořitelnách

z. o burzách

z. o dluhopisech

z. č. 156/1989 Sb., o odvodech státního rozpočtu

z. č. 157/1989 Sb., o důchodové dani ve znění z. č. 108/1990 Sb.

z. č. 127/1989 Sb., o zemědělské dani

z. č. 73/1989 Sb., o dani ve znění z. č. 107/1990 Sb.

z. č. 145/1961 Sb., o dani z příjmů obyvatel. ve znění z. č. 145/1961 Sb.

z. o silniční dani

z. o dani z nemovitostí

z. o. dani z dědictví a darování

z. o životním prostředí

z. o poplatcích

Nařízení vlády č. 209/1989 Sb., o regulačních odvodech ve mzdové obl.

Nařízení vlády ČSSR č. 38/1989 Sb., o dodatkových odvodech

Nařízení vlády č. 207/1989 Sb., o provádění odvodu ze zisku

Nařízení vlády ČSSR č. 208/1989 Sb., o finančním hospodaření státních podniků

Nařízení vlády ČSSR č. 127/1989 Sb., o finančním hospodaření státních podniků zemědělsko-potravinářského komplexu, JZD aj.

2. Změna vlastnických poměrů v ekonomice

2.1 Malá privatizace a restituce

2.2 Velká privatizace

- metoda tzv. investičních kuponů
- preferenční prodej majetkových podílů (akcií) zaměstnancům aj.
- prodej majetkových podílů (hodnoty) podniků za tržní ceny
- vložení akc. kapitálu do podniků se zahraniční účastí
- leasingový pronájem části či podniků kolektivům či podnikatelům

2.3 Fond státního majetku

- transformační zákon (zákon o privatizaci)
- zákon o majetkové restituci
- zákon o obci a místní samosprávě
- zákon o obecním vlastnictví
- zákon o půdě
- vládní nařízení k urychlení malé privatizace
- Novelizace vyhlášky FMF č. 119/1988 Sb.
- Zrušit vl. n. č. 15/1989 Ú.l. a vyhlášky MF č. 88/1959 Ú.l.

3. Liberalizace cen

4. Vnitřní směnitelnost československé měny

- změna devizového z. č. 162/1989 ve znění z. č. 109/1990 Sb.

5. Sociální souvislosti ekonomické reformy

- zákon o sociálním zabezpečení

- zákon o zaměstnanosti

- zákon o kolektivním vyjednávání a kolektivní smlouvě

- zákon o státní podpoře rodinám

6. strukturální politika

- Státní ekologický program
- Surovinová politika
- Státní dopravní politika
- Restrukturalizace palivoenergetických zdrojů
- Perspektivy uhelného průmyslu
- Restrukturalizace hutnictví železných a neželezných kovů
- JE Mochovce, Temelín
- Zásady přijímání zahraničních investic

- Obchodní zákoník
- Zákon o obchodních soudech
- Zákon o burze
- Zákon o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích
- Zákon o technické normalizaci
- Zákon o metrologii
- Zákon o patentových zástupcích
- Zákon o kontrole nakládání s některými druhy zboží a technologií
- Zákon o půdě
- Zákon o ochraně zemědělského půdního fondu

- Zákon o Správě federálních hmotných rezerv
- Zákon o vědě
- Zákon o hospodářských komorách
- Zákon o telekomunikacích

7.1 Odstátnění, vlastnictví, privatizace

7.2 Liberalizace cen

7.3 Subvenční politika

7.4 Daňový systém

7.5 Vnější vztahy

Příloha č. 1

Vnější a vnitřní podmínky ČSFR při vstupu do ekonomické reformy

Příloha č. 2

Scénář ekologické strategie v podmínkách ekonomické reformy

- Zákon o životním prostředí
- Zákon o odstraňování odpadů
- Zákon o ochraně ovzduší

Příloha č. 3

Opatření na podporu účasti zahraničního kapitálu a zahraniční pomoci československé ekonomice

Scénář sociální reformy

1. Politika zaměstnanosti
2. Politika v oblasti pracovních příjmů
3. Rodinná politika
4. Politika sociálního zabezpečení

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Národohospodářská fakulta VŠE v Praze

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.